

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ**

КАФЕДРА СОЦІОЛОГІЇ

**Кваліфікаційна робота
бакалавра**

**СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА
ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ**

Виконала: студентка, IV курсу,
групи 6.0540-с
спеціальності 054 «Соціологія»
освітньої програми «Соціологія»
С.В. Дяченко

Керівник: доцент кафедри
соціології, доцент, к.соц.н.
Ю.О. Приймак

Рецензент: доцент кафедри
соціології, доцент, к.соц.н.
Т.О. Ратушна.

Запоріжжя – 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет Соціології та управління
Кафедра Соціології
Рівень вищої освіти Бакалавр
Спеціальність 054 «Соціологія»
Освітня програма «Соціологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

В.О. Скворець _____

07 грудня 2023 року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ**

Дяченко Сніжані Віталіївні

1. Тема роботи (проекту) Соціальні мережі та їх вплив на формування молодіжної ідентичності
Керівник роботи доцент, к.соц.н. Ю.О. Приймак.

Затверджені наказом ЗНУ від 18 січня 2024 року № 77-с

2. Строк подання студентом роботи 3 червня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи 1. Лобікова О. О., Мельникова А. С. Соціальні мережі як феномен інформаційного суспільства. Вісник Львівського університету. Серія соціологічна, 2011. Вип. 5. С. 154-160. 2. Данько Ю. А. Соціальні мережі як форма сучасної комунікації: плюси і мінуси. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки*, 2012. С. 179-184. 3. Веретенко Т. Г. Детермінанти формування безпечної діяльності молоді в Інтернет-мережі. URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua> (дата звернення: 31.05.2024). 4. Доценко С. О. Виховання в епоху цифровізації. *Spiritual-intellectual upbringing and teaching of youth in the 21st century*, 2022. № 4. С. 311–314. URL: <https://doi.org/10.34142//2708-4809.siuty.2022.75> (дата звернення: 13.05.2024).

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

1. Аналіз основних понять. 2. Історія розвитку поглядів на проблему впливу соціальних мереж на формування молодіжної ідентичності. 3. Принципи та методи дослідження ролі соціальних мереж у формуванні ідентичності молоді. 4. Соціальні мережі, як різновид комунікативного простору. 5. Класифікація складових молодіжної ідентичності. 6. Етапи формування молодіжної ідентичності в сучасних соціальних мережах. 7. Обґрунтування вибору дослідницького методу. 8. Результати соціологічного дослідження ролі соціальних мереж у формуванні ідентичності молоді. 9. Рекомендації з врівноваження ролі соціальних мереж у формуванні ідентичності молоді.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Приймак Ю.О., доцент кафедри соціології	09.05.24	09.05.24
Розділ 2	Приймак Ю.О., доцент кафедри соціології	29.03.24	29.03.24
Розділ 3	Приймак Ю.О., доцент кафедри соціології	09.05.24	09.05.24

7. Дата видачі завдання 07 грудня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір та формулювання теми роботи	Листопад 2023	<i>виконано</i>
2.	Опрацювання наукових джерел	Грудень 2023	<i>виконано</i>
3.	Робота над вступом	Січень 2024	<i>виконано</i>
4.	Робота над першим розділом	Січень 2024	<i>виконано</i>
5.	Робота над другим розділом	Лютий 2024	<i>виконано</i>
6.	Проведення соціологічного дослідження	Березень 2024	<i>виконано</i>
7.	Робота над третім розділом	Квітень 2024	<i>виконано</i>
8.	Робота над висновками	Травень 2024	<i>виконано</i>

Студентка _____ С.В. Дяченко

Керівник роботи (проекту) _____ Ю.О. Приймак

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ Т.О. Ратушна

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: складається з 57 сторінок, 45 позицій у списку літератури, 4 додатків.

МОЛОДЬ, СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ, ІДЕНТИЧНІСТЬ,
САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ

Мета наукового дослідження: розкриття впливу соціальних мереж на формування молодіжної ідентичності для виявлення основних механізмів цього впливу та його наслідків для індивідів та суспільства в цілому

Об'єкт наукового дослідження: Соціальні мережі

Предмет наукового дослідження: Вплив соціальних мереж на формування молодіжної ідентичності.

Методи наукового дослідження: Метод анкетування, метод інтерв'ю

Гіпотеза дослідження: Соціальні мережі значно впливають на формування ідентичності молоді, зокрема на їх самооцінку, соціальні взаємодії та ціннісні орієнтири, і цей вплив може бути як позитивним, так і негативним, залежно від змісту та характеру взаємодії у цих мережах.

Висновок 1: Виявлено, що сучасні соціальні мережі відіграють ключову роль у формуванні соціального капіталу, сприяючи збільшенню соціальної взаємодії та підвищенню рівня довіри між учасниками мережі.

Висновок 2: Активне використання соціальних мереж може призвести до порушення балансу між онлайн та офлайн життям, що проявляється в ізоляції та зниженні якості реальних соціальних взаємодій, а також до зниження самооцінки через постійне порівняння з іншими

Висновок 3: Результати дослідження підкреслюють потребу в розробці освітніх та соціальних програм, які б сприяли відповідальному та свідомому використанню соціальних мереж молоддю, забезпечуючи їх психічне благополуччя та здоровий розвиток в умовах сучасного цифрового середовища.

SUMMARY

Bachelor thesis consists of 57 pages, 45 references, and 4 appendices.

YOUTH, SOCIAL NETWORKS, IDENTITY, SELF-IDENTIFICATION

Objective of the Research: To explore the influence of social networks on the formation of youth identity to identify the main mechanisms of this influence and its consequences for individuals and society as a whole.

Object of the Research: Social Networks

Subject of the Research: The influence of social networks on the formation of youth identity.

Research Methods: Survey method, Interview method

Research Hypothesis: Social networks significantly influence the formation of youth identity, particularly their self-esteem, social interactions, and value orientations. This influence can be both positive and negative, depending on the content and nature of interactions within these networks.

Conclusion1: It has been found that modern social networks play a key role in the formation of social capital, contributing to increased social interaction and trust between network participants.

Conclusion 2: The active use of social media can lead to an imbalance between online and offline life, which manifests itself in isolation and a decrease in the quality of real social interactions, as well as a decrease in self-esteem due to constant comparison with others

Conclusion 3: The results of the study emphasize the need to develop educational and social programs that would promote responsible and conscious use of social media by young people, ensuring their mental well-being and healthy development in the modern digital environment

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ФОРМУВАННІ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ.....	9
1.1. Аналіз основних понять.....	9
1.2. Історія розвитку поглядів на проблему впливу соціальних мереж на формування молодіжної ідентичності.....	13
1.3. Принципи та методи дослідження ролі соціальних мереж у формуванні ідентичності молоді.....	17
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ФОРМУВАННІ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ.....	23
2.1 Соціальні мережі, як різновид комунікативного простору.....	23
2.2 Класифікація складових молодіжної ідентичності.....	27
2.3. Етапи формування молодіжної ідентичності в сучасних соціальних мережах.....	31
РОЗДІЛ 3. ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ФОРМУВАННІ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ.....	37
3.1. Обґрунтування вибору дослідницького методу.....	37
3.2. Результати соціологічного дослідження ролі соціальних мереж у формуванні ідентичності молоді.....	42
3.3. Рекомендації з врівноваження ролі соціальних мереж у формуванні ідентичності молоді.....	43
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	53
ДОДАТКИ.....	58

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний світ переживає надзвичайно швидкі зміни у сфері комунікацій та взаємодії, що відбуваються переважно за допомогою інтернет-платформ та соціальних мереж. Подорож у цифрову епоху розвинула нові форми спілкування та створила унікальні можливості для самовираження та ідентифікації. Однак, разом із цими можливостями, постають і серйозні виклики, особливо для молоді, яка в основному використовує соціальні мережі для збудування своєї ідентичності.

Соціальні мережі стали невід'ємною складовою повсякденного життя сучасної молоді. За допомогою платформ, таких як Facebook, Instagram, Twitter, Snapchat та інші, молодь спілкується, обмінюється інформацією, виражає свої думки та переживання. Ці мережі створюють унікальну віртуальну спільноту, де молодь відчуває себе частиною ширшого світу, відкриває нові можливості для самовираження та соціальної взаємодії.

Ця тема стає ще більш суттєвою, оскільки молодь - це група, яка особливо вразлива до зовнішніх впливів і має тенденцію до активного пошуку свого місця в суспільстві та формування своєї особистої ідентичності, вивчення впливу соціальних мереж на формування молодіжної ідентичності, зокрема, аналіз психологічних, соціальних та культурних механізмів цього впливу, а також виявлення його наслідків для індивідів та суспільства в цілому, з урахуванням переваг та недоліків використання соціальних мереж в контексті індивідуальних потреб молоді.

Проблемна ситуація. З одного боку, соціальні мережі відкривають широкі можливості для розвитку комунікативних навичок, самоідентифікації та соціалізації. З іншого боку, постійна взаємодія в онлайн-просторі може призводити до низки негативних наслідків, таких як зниження самооцінки, формування залежності, спотворення реальних соціальних взаємин та впливу на ціннісні орієнтири. Відсутність критичного мислення та навичок безпечної взаємодії у соціальних мережах може призводити до формування

спотвореної ідентичності, зниження соціальної інтеграції та психологічного благополуччя молоді.

Об'єкт дослідження. Соціальні мережі.

Предмет дослідження. Вплив соціальних мереж на формування молодіжної ідентичності.

Мета. Вивчення впливу соціальних мереж на формування молодіжної ідентичності, зокрема, аналіз психологічних, соціальних та культурних механізмів цього впливу, а також виявлення його наслідків для індивідів та суспільства в цілому, з урахуванням переваг та недоліків використання соціальних мереж в контексті індивідуальних потреб молоді.

Нижче подано список *завдань дослідження*, які будуть розглянуті та розвинуті у подальшому тексті дипломної роботи:

- проаналізувати основні поняття;
- дослідити історію розвитку поглядів на проблему впливу соціальних мереж на формування молодіжної ідентичності;
- ознайомитися з принципами та методами дослідження ролі соціальних мереж у формуванні ідентичності молоді;
- розглянути соціальні мережі як різновид комунікативного простору;
- провести класифікацію складових молодіжної ідентичності;
- визначити етапи формування молодіжної ідентичності в сучасних соціальних мережах;
- обґрунтувати вибір дослідницького методу;
- проаналізувати результати соціологічного дослідження ролі соціальних мереж у формуванні ідентичності молоді;
- розробити рекомендації з врівноваження ролі соціальних мереж у формуванні ідентичності молоді.

Гіпотеза дослідження. Соціальні мережі значно впливають на формування ідентичності молоді, зокрема на їх самооцінку, соціальні

взаємодії та ціннісні орієнтири, і цей вплив може бути як позитивним, так і негативним, залежно від змісту та характеру взаємодії у цих мережах.

Структура роботи. Наукова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та чотирьох додатків.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ФОРМУВАННІ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ

1.1. Аналіз основних понять

Для початку, хотілося б приділити увагу розгляду та аналізу основних понять, які мають велике значення для нашого дослідження. Кожне з цих понять ретельно дібране, проаналізоване та пояснене з урахуванням його важливості та впливу на наше дослідження.

Почнемо з понять, котрі вказують на психологічні та ідентифікаційні аспекти розвитку молоді. Перше поняття, про яке варто згадати це «самовираження».

Самовираження - це процес, за допомогою якого людина проявляє свою індивідуальність, цінності, переконання та емоції. Це може відбуватися різними способами, у тому числі через слова, дії, творчість та зовнішній вигляд [1, с.3].

Наступне поняття, котре ми хочемо згадати теж є дуже важливими. Це поняття «самоідентифікація».

Самоідентифікація - процес визначення себе як унікальної особистості з урахуванням власних характеристик, цінностей, переконань та життєвих обставин. Соціальні мережі можуть впливати на цей процес, надаючи молодим людям можливість виражати свою індивідуальність та знаходити спільноти, які підтримують їхні цінності та ідеали [2].

Наступне поняття, яке варто зазначити стосується групи соціальної взаємодії та підтримки. Зокрема, це таке поняття, як «соціальні мережі», «соціалізація», «агенти соціалізації», «соціальний інститут», «інтернет», «соціальна група», «молодь», «соціальне здоров'я».

Інтернет - це глобальна мережа комп'ютерів, з'єднаних між собою за допомогою різних технологій, таких як дротові та бездротові зв'язки [3].

Інтернет надає молоді безпрецедентний доступ до знань і культурного контенту з усього світу. Цей доступ розширює кругозір, сприяє критичному мисленню і формуванню власних поглядів. Однак, інформаційне перевантаження та наявність суперечливої інформації можуть ускладнити процес формування стабільної ідентичності, створюючи сумніви та невпевненість у власних переконаннях.

Другим поняттям, котре пов'язано з нашою роботою, є поняття, котре окреслює досліджувану нами групу, а саме це поняття «молодь»

Молодь - це соціально-демографічна група, яка складається з людей, які за віком переходять від дитинства до дорослого життя. Точні вікові межі, що визначають молодість, можуть варіюватися залежно від країни, культури та контексту. Загалом, до категорії молоді відносять людей віком від 15 до 25 років [4].

Соціальні мережі - це інструменти інтернету, які дозволяють користувачам створювати персональні профілі, обмінюватися контентом та взаємодіяти один з одним. До них належать сайти, які забезпечують різноманітні можливості для комунікативної діяльності: обмін новинами, фотографіями, відео тощо. Соціальні мережі відіграють важливу роль у сучасному суспільстві, особливо серед молоді. Розуміння сутності цього поняття є важливим для якісного аналізу [5].

Соціальні мережі також можна визначити як віртуальні спільноти, в яких люди можуть розвиватися, навчатися, ділитися ідеями, вміннями та цінностями. Вони дозволяють користувачам будувати соціальні взаємодії та створювати певну віртуальну ідентичність.

Соціалізація - це динамічний і безперервний процес, протягом якого індивід засвоює норми, цінності, знання та навички, необхідні для життя в суспільстві. Цей процес починається в ранньому дитинстві та триває все життя людини [6, с. 156-161].

Соціальні мережі є одним із каналів соціалізації молоді. Це означає, що вони відіграють роль у тому, як молоді люди сприймають себе та інших, як

вони навчаються та розвивають свої навички, та як вони формують свою групову приналежність та соціальну ідентичність.

З попереднього поняття ми можемо виділити ще одне поняття, котре має вплив на нашу роботу, а саме агенти соціалізації.

Агенти соціалізації - це люди, групи та інституції, які відіграють важливу роль у процесі соціалізації, передаючи індивіду норми, цінності, знання та навички, необхідні для життя в суспільстві [7].

Окрім вищезазначених понять ми маємо розглянути ще поняття «Соціальний інститут».

Соціальний інститут - це стійка система суспільних відносин, організованих навколо певної базової потреби суспільства, яка регулюється соціальними нормами, цінностями та практиками [8]. Іншими словами, це структурований спосіб, яким люди в суспільстві задовольняють свої основні потреби та організовують своє життя.

Наступним поняттям, котре логічно впливає з попередніх є поняття «соціальна група».

Соціальна група - це сукупність людей, які об'єднані на основі спільних ознак, таких як спільні інтереси, спільна мета, спільна діяльність, спільні норми та цінності або спільна ідентичність. Ці люди можуть регулярно взаємодіяти один з одним, відчувати себе частиною чогось більшого, ніж вони самі, і мати значний вплив на поведінку та думки один одного [9].

І останнє поняття, котре стосується соціальної групи звучить як «соціальне здоров'я»

Соціальне здоров'я - це комплексний стан людини, який характеризує її здатність до ефективної взаємодії з соціальним середовищем, успішної адаптації до соціальних норм і ролей, активної участі в житті суспільства та відчуття задоволеності своїми соціальними зв'язками [10].

До речі, тут ми згадали ще одне поняття, котре є одним з основних в нашій роботі це «психічне здоров'я».

Психічне здоров'я - у контексті цього дослідження, може бути визначене як стан, при якому індивід демонструє здатність реалізувати свій потенціал, справлятися зі звичайними життєвими стресами, працювати продуктивно та плідно та робити позитивний внесок у життя своєї спільноти [11].

Це визначення включає біологічні, психологічні та соціальні аспекти буття.

З попереднього поняття випливає ще два, котрі ми хочемо згадати, а саме «самооцінка» та «ідентичність».

Самооцінка - це соціологічний показник, який відображає перцепцію особою свого соціального статусу, можливості та вартості у контексті соціальної динаміки та впливу оточення. Це внутрішнє відображення власного "Я" щодо себе та свого місця в соціальній структурі [12].

Ідентичність — це основний аспект розуміння себе як особистості та самосвідомості. Осмислення ідентичності важливо для глибокого аналізу того, як використання соціальних мереж впливає на людей, особливо на молодих [13]. Ідентичність можна визначити як самоусвідомлення, яке відображає унікальні характеристики, установки, навички та цілі конкретної особи. Це почуття є необхідною частиною формування нашого сприйняття себе як особи.

І останнє поняття, котре хочеться згадати це «тривожність».

Тривожність - специфічний емоційний стан, який тісно пов'язаний з людськими страхами й переживаннями. Тривожність визначається її прямим впливом на стан людини, спричинюючи почуття невпевненості, страху, занепокоєння у ситуаціях, де присутня потенційна загроза. В процесі переживання таких емоцій фізіологічні показники можуть зазнавати змін, включаючи зміни серцебиття та кров'яного тиску [14].

Основні поняття є фундаментальними для теми дослідження, адже їх чітке визначення допомагає уникнути неоднозначностей і плутанини, забезпечуючи ясність і точність в інтерпретації даних. Аналіз основних понять сприяє кращому розумінню теоретичної бази дослідження. Це дозволяє нам

сформулювати гіпотези, питання дослідження та розробити методологію відповідно до чітко визначених концепцій.

Окрім того, розуміння основних понять дозволяє розмістити своє дослідження в контексті вже існуючих робіт, визначити, що вже відомо з цієї теми, і що ще потребує дослідження.

Отже, аналіз основних понять є важливим етапом будь-якого дослідження, оскільки він забезпечує ясність, точність, методологічну обґрунтованість і інтеграцію дослідження в ширший науковий контекст.

1.2. Історія розвитку поглядів на проблему впливу соціальних мереж на формування молодіжної ідентичності

Проблема впливу соціальних мереж на формування ідентичності стала предметом широкого дискурсу серед вчених, психологів, соціологів та педагогів.

Враховуючи різноманітні можливості та виклики, які вони ставлять перед суспільством, важливо розглядати історію розвитку поглядів на цю проблему.

Загалом проблема соціальних мереж та їх вплив на формування молодіжної ідентичності розвивалася протягом останніх років достатньо бурхливо. В цілому, ми можемо виділити 3 етапи розвитку.

Першим етапом можемо виділити появу Інтернету та розвиток соціальних мереж у 1980-х роках. Ранні дослідження (1980-ті - початок 2000-х) схилилися до позитивного погляду, підкреслюючи розширення можливостей для самовираження, зв'язку та доступу до інформації.

Важливо зазначити, що ще із початком впровадження в 1980-х роках, всесвітньо відомої на даний час мережі Інтернет її винахідник Т. Бернерс-Лі у книзі «Заснування Павутини» зазначає: «Мережа - це більш соціальне, ніж технічне явище». Задумував я її для досягнення результату - допомогти людям працювати разом, - а не як технічну іграшку. Найзагальніша мета Мережі -

підтримка і поліпшення нашого існування у світі, який саме багато в чому є мережевим» [15, с. 308-329].

Однак на заміну цього етапу прийшов другий етап – етап сумнівів (2000-х – 2010-х). З'явилися занепокоєння щодо потенційних негативних наслідків, таких як кібербулінг, залежність та проблеми з психічним здоров'ям/

І третім і наразі останнім етапом ми зазначаємо сучасні дослідження (середина 2010-х - сьогодні). Соціальні мережі стали більш нюансованими та міждисциплінарними, поєднуючи психологію, соціологію, медіа-дослідження та інші науки. Незважаючи на те, що дослідження все ще перебувають в стадії розвитку, чітко видно, що соціальні мережі відіграють значну роль у житті молоді.

Для початку варто звернутися до класичних робіт, що встановлюють теоретичні основи для подальших досліджень. Один із таких важливих внесків у цю область зробив Е. Гофман у своїй книзі «The Presentation of Self in Everyday Life» (1959).

Е. Гофман зазначає, що самопрезентація формує ідентичність особистості через очікування, що спостерігачі серйозно сприймуть створюване враження. Також, сприйняття наших дій залежить від розуміння оточуючими нашої поведінки, що вказує на залежність самопрезентації від соціальної ситуації та очікувань. У контексті соціальних мереж, ці ідеї Гофмана мають особливе значення, оскільки мережі виступають як «соціальна арена», де молодь представляє себе через публікації та фотографії. Маючи можливість вибирати свої «ролі» та «виступи», користувачі сподіваються на прийняття аудиторією, що впливає на формування їхньої ідентичності у віртуальному середовищі. Таким чином, принципи самопрезентації, які висвітлені в книзі, можуть бути застосовані до розуміння того, як молодь будує свою ідентичність у віртуальному середовищі [16, с.63-69].

Також, книга «The Modern Self: Self and Society in the Late Modern Age» (1991) від А. Гідденса є важливим твором, де автор розглядає сучасне розуміння і формування ідентичності у контексті пізньомодерної епохи. А.

Гідденс у своїй книзі досліджує взаємозв'язок між індивідуальним «я» та суспільством у пізній модерності, періоді значних соціокультурних змін. Він стверджує, що ідентичність стає більш рухливою та залежною від індивідуальних виборів, вводячи поняття «рефлексивного проектування біографій», що вимагає постійного самоаналізу. Пізньомодерна епоха відкриває нові можливості для самовираження, але супроводжується нестабільністю. А. Гідденс пропонує новий підхід до розуміння ідентичності, враховуючи індивідуальні траєкторії та глобальні тенденції [17].

Після розгляду класичних робіт важливо звернутися до сучасних досліджень, щоб розглянути сучасний контекст впливу соціальних мереж на формування ідентичності.

Наприклад, дослідження «The Impact of Social Media on Adolescent Self-Esteem» авторства J. Twenge, W. Campbell і Ch. Baumeister (2008) є важливим в контексті зростаючого використання соціальних медіа серед молоді. Автори вивчають, як активне спілкування в Інтернеті, публікація постів та взаємодія з іншими користувачами впливають на сприйняття себе молоддю. Вони розглядають позитивні аспекти, такі як підтримка спільноти та самовираження, а також негативні аспекти, наприклад, порівняння з ідеалізованими образами, кібербулінг та відчуття невдачі або неповноцінності.

Результати дослідження наголошують на необхідності більш глибокого аналізу психологічних процесів, що відбуваються в онлайн-середовищі, а також розвитку стратегій підтримки психічного здоров'я серед підлітків у контексті використання соціальних мереж. [18, с. 144-150].

Вплив Інтернету на особистість має специфічні наслідки, особливо в студентському віці. Надмірна захопленість молодої людини кібер-середовищем може призвести до Інтернет-залежності, внаслідок якої відбувається знецінення реальності, змінення системи цінностей, мрій та прагнень [19, с. 288-292].

На жаль, проблеми, що породжуються віртуальним простором, не обмежуються «іграми ідентичності» та Інтернет-адикцією. Девіантна й

делінквентна поведінка суб'єкта кібер-соціалізації пов'язана передусім з порушенням авторських прав, нетолерантністю до соціокультурних відмінностей, хакерством, кібертероризмом, дитячою порнографією тощо [20].

Так, лікар-психотерапевт Роксолана Гнатюк щодо залежності від соціальних мереж пише: «Швидше за все, так проявляється наша власна нереалізованість у тих або інших сферах життя (у когось усе чудово складається в особистому житті, а ось у кар'єрі - нічого помітного, чи, навпаки, хтось досяг багато в роботі, але й досі самотній). Ось і шукаємо (звісно, несвідомо) в інших те, чого нам бракує» [21].

Одним з найновіших досліджень на цю тему є «The Impact of Social Media on Youth: A Systematic Review» (2021), проведене К. Байром. Воно надає різноманітні результати впливу соціальних мереж на молодь, розглядаючи як позитивні, так і негативні аспекти цієї взаємодії.

Позитивні аспекти включають: Підвищення соціальної взаємодії; розвиток самовираження; Стимулювання освіти.

Негативні аспекти включають: Збільшення стресу та тривожності; Відчуття самотності; Зниження самооцінки [22, с. 277-284].

Окрім наведених вище досліджень, хотілось би згадати про вітчизняних дослідників. Одне з ґрунтовних досліджень цього питання було проведене О.Лобіковою та А.Мельниковим, Дослідження «Соціальні мережі як феномен інформаційного суспільства» (2011), проведене О. Лобіковою та А. Мельниковим, дає нам глибоке розуміння цієї складної теми. Автори дослідження підтверджують, що соціальні мережі стали не просто інструментом для розваг, а й потужним чинником, що впливає на те, як молодь сприймає себе та світ навколо. З одного боку, соціальні мережі відкривають нові горизонти для самовираження та самоідентифікації. Це може бути особливо важливо для тих, хто відчуває себе маргіналізованим або ізольованим у реальному житті. Соціальні мережі дають їм можливість знайти "свою" спільноту та відчути себе частиною чогось більшого. Загалом автори

описують смислову структуру соціальних мереж, де користувачі конструюють свою мережеву реальність [23, с. 154-160].

Також, варто згадати ще одне дослідження. Це праця, написана Л. Матохнюк, Ю. Максименко під назвою: «Ідентичність особистості в сучасному інформаційному просторі». Автори розглядають ідентичність, як динамічний феномен, що змінюється протягом життя, формуючись на психофізіологічному, психічному та особистісному рівнях, включаючи культурні, соціальні, психологічні, професійні, гендерні складові та автономію. У сучасній Україні формування ідентичності стикається з викликами, такими як надмірна інформація, дезінформація, тиск стереотипів, війна, трансформація суспільства та переосмислення цінностей. Автори наголошують на важливості підтримки з боку держави та суспільства у формуванні здорової ідентичності через розвиток критичного мислення, медіаграмотності, цінностей, спілкування та доступу до психологічної допомоги. Це є ключем до побудови стійкої та успішної України [24, с. 311–312].

Отже, аналіз поглядів на вплив соціальних мереж на формування молодіжної ідентичності відкриває перед нами складність цього явища. Наведені дослідження та літературні джерела свідчать про те, що їх вплив на ідентичність є невід'ємним. З одного боку, соціальні мережі можуть стати платформою для самовираження та знайомств, сприяючи розвитку самосвідомості та підтримці соціальних зв'язків. Проте з іншого боку, вони можуть породжувати відчуття невпевненості, тривоги та самотності, особливо коли молодь порівнює себе з іншими користувачами.

1.3. Принципи та методи дослідження ролі соціальних мереж у формуванні ідентичності молоді

Наукове пізнання є складним процесом, спрямованим на отримання об'єктивного, систематичного і достовірного знання про світ, з дотриманням принципів, що забезпечують якість і надійність досліджень. У нашій роботі застосовано такі принципи:

- принцип об'єктивності, що забезпечується використанням стандартизованих інструментів збору даних;
- принцип систематичності, що полягає в чітко організованому та структурованому дослідженні з визначеними етапами;
- принцип емпіричності, який реалізується через збір конкретних даних від респондентів для формулювання гіпотез і теоретичних висновків;
- принцип багатофакторності, який враховує множинність факторів, що впливають на формування молодіжної ідентичності через соціальні мережі;
- принцип історичного контексту, що включає аналіз змін у використанні соціальних мереж протягом десятиліть для виявлення тенденцій і закономірностей;
- принцип логічної узгодженості, що передбачає логічне та послідовне викладення результатів для зрозумілості та перевірки висновків.

У цьому розділі ми детально розглянемо основні принципи та методи дослідження ролі соціальних мереж у формуванні ідентичності молоді, а також проаналізуємо результати провідних досліджень з цієї проблематики.

Першим методом дослідження, котрий варто розглянути є метод анкетування та опитування. Анкетування та опитування - це методи збору даних, які використовуються для отримання інформації від респондентів за допомогою стандартизованих запитань.

Анкетування та опитування ефективні в умовах, коли необхідно зібрати великий обсяг даних від великої кількості респондентів. Вони також можуть бути використані для порівняння думок та уявлень на різних групах або в різний час.

Дослідження з використанням цього методу, провели Дж. Карпентер та С. Хейс. Воно мало назву «Unpacking the Relationship Between Social Media Use and Adolescent Identity Exploration and Commitment: The Mediating Role of Social Comparison» (2018).

Методика дослідження полягала у проведенні опитування серед підлітків з питань їхнього використання соціальних мереж, ідентичності та

соціального порівняння. Результати дослідження показали, що часте використання соціальних мереж сприяє більшому порівнянню себе з іншими користувачами. З одного боку, воно допомагає усвідомити власні побажання та цінності, спираючись на ідеї та стандарти, які вони бачать в інших. З іншого боку, це може призвести до перфекціонізму або невпевненості у собі через ідеалізовані образи, представлені в соціальних мережах [25].

Наступним методом дослідження обраної нами теми може бути контент-аналіз. Контент-аналіз - це метод дослідження, що полягає у систематичному аналізі текстового або візуального матеріалу з метою виявлення певних патернів, тем, тенденцій або структур. Наприклад, контент-аналіз може допомогти вивчити теми та тренди в постах молоді на певну тему, виявити різноманіття поглядів та думок, а також з'ясувати, які конкретні вирази або образи використовуються для вираження ідентичності.

Прикладом використання контент-аналізу є дослідження «Constructing the 'Ideal' Self: A Content Analysis of Body Image and Appearance-Related Messages on Social Media» (2017), проведене S. Coyne [26].

Дослідження, проведене S. Coyne та колегами, мала на меті проаналізувати контент соціальних мереж для вивчення впливу цього контенту на уявлення про тіло та красу. Використовуючи методику контент-аналізу, дослідники оцінили типи повідомлень та зображень, які стосуються тіла та зовнішності, а також їх вплив на споживачів контенту. У дослідженні було використано метод контент-аналізу для оцінки публікацій на різних платформах соціальних мереж, таких як Instagram, Facebook, Twitter тощо. Дослідники випадковим чином обрали певну кількість повідомлень, які стосувалися тіла, зовнішності та краси, і використовували кодування для класифікації цих повідомлень за різними категоріями.

Результати дослідження показали, що більшість зображень та повідомлень, що стосуються тіла та краси, в соціальних мережах мають тенденцію показувати ідеалізовані або стереотипні уявлення про красу. За результатами аналізу було виявлено, що споживачі часто порівнюють себе з

ідеалізованими образами, представленими в соціальних мережах, що може призводити до зниження самооцінки та негативних емоцій. Позитивний контент, що підтримує різноманітність тіл і прийняття своєї зовнішності, був менш представлений у порівнянні з ідеалізованими зображеннями.

Ще одним методом дослідження, особливо характерним для онлайн-спільнот є етнографія в Інтернеті. Вона є методом дослідження, що полягає в спостереженні, аналізі та інтерпретації соціального життя та поведінки людей в онлайн-середовищі. Основна ідея полягає в тому, щоб дослідити і відобразити культурні, соціальні та індивідуальні аспекти життя спільнот та користувачів в мережі.

Цей метод відрізняється від інших дослідницьких підходів тим, що він зосереджується на вивченні інтернет-спільнот як соціокультурних утворень, а не просто як комунікаційних каналів.

Прикладом такого дослідження виступає «Negotiating Visibility: Young People's Self-Presentation on Social Media» (2018), проведене S. Coyne & A. Uhls [27].

Дослідники стежили за активністю молодих користувачів у соціальних мережах, спостерігали за їхніми публікаціями, коментарями та інтеракціями з іншими учасниками. Результати дослідження показали, що молоді люди активно використовують соціальні мережі для формування свого індивідуального образу та підтримки своєї ідентичності. Вони використовують різноманітні стратегії самопрезентації, включаючи вибір фотографій, стилізацію профілю, написання постів та взаємодію з іншими учасниками.

За результатами етнографічного дослідження, було виявлено, що соціальні мережі впливають на сприйняття себе молоддю. Деякі молоді люди відчують тиск створювати ідеалізовані образи, що може впливати на їхню самооцінку та емоційний стан.

Наступним методом який варто згадати є метод спостереження. Метод спостереження в контексті вивчення ідентичності в соціальних мережах

полягає в систематичному та уважному спостереженні за взаємодією користувачів в цих онлайн-платформах без активного втручання дослідника. Цей підхід дозволяє дослідникам отримати важливі відомості про те, як користувачі взаємодіють між собою, як вони представляють себе та сприймають інших у цьому віртуальному середовищі.

Прикладом такого дослідження виступає «The Role of Social Media in the Construction of Youth Identity: A Comparative Observational Study of Facebook and Instagram» (2023), авторів J. Carpenter & S. Hayes. [28].

Дослідження, проведене Дж. Карпентер та С. Хейс у 2023 році, вивчає вплив соціальних мереж, зокрема Facebook та Instagram, на формування молодіжної ідентичності. Вони використовують метод спостереження для аналізу того, як молоді люди презентують себе та взаємодіють в цих двох популярних платформах. Виявлено, що молоді люди використовують різні стратегії та типи контенту на Facebook та Instagram для побудови своєї ідентичності. Наприклад, на Facebook акцент більше робиться на довгих текстових публікаціях, подіях та спільнотах, тоді як Instagram характеризується використанням фото та відео контенту зі специфічними фільтрами та естетикою.

Молоді люди на Instagram частіше за все створюють вигадані образи ідеального життя, використовуючи фільтри та ретушування, що може призводити до спотворення реальності та негативного впливу на сприйняття себе та інших. Соціальні мережі впливають на формування ідентичності молоді, змінюючи їхні уявлення про себе, світ та взаємодію з оточуючим середовищем.

Отже, принципи наукового пізнання є невід'ємною частиною наукової методології. Вони забезпечують високі стандарти якості та надійності досліджень, сприяють об'єктивності та всебічності аналізу, допомагають уникнути упередженості та забезпечують ясність і точність у використанні термінів. Важливо обирати метод, виходячи з конкретних цілей дослідження та наявних ресурсів.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ФОРМУВАННІ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ

2.1. Соціальні мережі, як різновид комунікативного простору

Початковий етап виникнення соціальних мереж відбувся на зламі ХХ-го і ХХІ-го століть, коли почалася епоха цифрової революції та підвищення доступності Інтернету. Це період, коли людство почало швидко переходити до використання онлайн-платформ для різноманітних цілей, включаючи комунікацію, обмін інформацією та спільноти.

Перші соціальні мережі, такі як SixDegrees.com, Friendster та MySpace, виникли у кінці 1990-х - на початку 2000-х років. SixDegrees.com, створений у 1997 році, вважається одним з перших інтернет-сайтів, який надавав можливість користувачам створювати профілі та додавати друзів.

З появою сайту Friendster у 2002 році і MySpace у 2003 році відбувся стрімкий розвиток соціальних мереж. Ці платформи забезпечували користувачам можливість створювати особисті профілі з фотографіями, відео та іншою особистою інформацією, а також знаходити та додавати нових друзів. Наприклад, Friendster швидко набрав популярність серед користувачів у США та Південно-Східній Азії, в той час як MySpace став однією з найбільших соціальних мереж у світі, зосередженою переважно на аудиторії молодих людей та музикантів [29].

Однак, найбільш революційним моментом у світі соціальних мереж був запуск Facebook у 2004 році. Заснований М. Цукербергом та його однокурсниками з Гарварду, Facebook відзначився своєю простотою використання та функціональністю, що дозволило йому швидко набрати популярність серед студентської аудиторії університетів [30].

Початково, соціальні мережі, пропонували базові можливості створення профілів та обміну повідомленнями, але їхні функції були обмеженими

порівняно з сучасними стандартами. Їхня роль була переважною соціальною та розважальною, без значного впливу на суспільство та культуру загалом.

Згодом, з появою нових платформ, погляди на соціальні мережі почали змінюватися. Вони стали ефективним інструментом для спільного ведення діалогу, поділу вражень, а також формування власної ідентичності в онлайн-середовищі. Це призвело до переосмислення ролі соціальних мереж як платформи для активної взаємодії та віртуального відображення реальних соціальних зв'язків.

Протягом останнього десятиріччя, з розвитком технологій та зміною споживчих звичок, стало очевидним, що соціальні мережі перетворюються на більш складні екосистеми, що включають різноманітні функції та можливості. Вони вже не просто майданчики для ведення онлайн-діалогів, але й платформи для розваг, освіти, реклами та бізнесу. Ця тенденція підкреслює роль соціальних мереж у сучасному інформаційному суспільстві та їх вплив на всі сфери людського життя.

Загалом, до основних функцій соціальних мереж відносяться: - комунікативна; інформаційна; соціалізуюча; самоактуалізуюча; ідентифікаційна; функція формування ідентичності; розважальна [31, с. 179-184].

Той факт, що соціальні мережі глибоко увійшли в наше повсякденне життя може впливати на нього як позитивно, так і негативно. Так, незважаючи на деякі ризики, пов'язані з їх використанням, вони також відіграють позитивну роль у психічному здоров'ї індивідів.

Перш за все, соціальні мережі допомагають у зменшенні почуття самотності. Широкий спектр можливостей для спілкування та взаємодії з друзями, рідними та знайомими створює віртуальне оточення, яке може стати ефективним засобом подолання відчуття ізоляції.

До того ж, соціальні мережі забезпечують зручний доступ до інформації та ресурсів для саморозвитку. Завдяки широкому колу контенту, який регулярно ділиться у соціальних мережах, користувачі можуть отримати

доступ до навчальних матеріалів, курсів, книг, інформативних статей та інших ресурсів, які сприяють їхньому особистісному та професійному зростанню.

Проте, не зважаючи на низку позитивних моментів в розвитку соціальних мереж, є доволі багато і негативних моментів. Негативний вплив соціальних мереж на психічне здоров'я став предметом значної уваги серед дослідників у науковій спільноті.

Одним із найпоширеніших негативних аспектів є збільшення ризику розвитку депресії та тривожних розладів серед осіб, які активно використовують соціальні мережі. Це пов'язано з тим, що соціальні мережі можуть стимулювати порівняння з іншими користувачами, що призводить до почуття неповноцінності та низької самооцінки. Постійне виставлення ідеального життя на показ у соціальних мережах може викликати у людей стрес, почуття втрати, а також поглиблювати вже існуючі психічні проблеми.

Ще одним негативним аспектом є ризик розвитку залежності від соціальних мереж, що може призвести до втрати контролю над власним часом та занепаду інших аспектів життя. Користувачі можуть витратити години на перегляд контенту та взаємодію з іншими користувачами, занедбуючи реальні соціальні контакти та важливі обов'язки.

У нових соціокультурних умовах виникає суперечність між пріоритетами державної культурної політики в освоєнні цінностей національної культури та установками молоді, які спрямовані на засвоєння комерціалізованої західної поп-культури. Відбувається нічим і ніким не обмежена американізація української культури, адже в дозвіллі віддається перевага західній культурі деколи поганого гатунку. Більшість цієї продукції впливає на молодь дегуманізаційно, пропагуючи секс, насильство, споживацьку психологію [32, с. 76].

В умовах перехідного суспільства, коли тільки напрацьовуються нові ціннісні орієнтири, як особистісні, так і соціальні, можна сказати, що певна частина української молоді не може чітко сформулювати свої духовно-світоглядні позиції, які базувалися б на загальнолюдських цінностях.

Суперечливість цінностей у сучасній соціокультурній ситуації призводить до того, що молоді люди втрачають здатність протистояти впливу негативних тенденцій, які формуються та набирають силу в системі молодіжного дозвілля [33].

Багато молодих людей стають залежними від цієї форми віртуального спілкування, витрачаючи на неї значну частину свого часу і відволікаючись від навчання та інших важливих аспектів життя.

Ризик конфіденційності і приватності також є значною проблемою. Багато молодих користувачів соціальних мереж не усвідомлюють повний обсяг можливих наслідків розміщення особистої інформації в мережі. Надмірне розкриття особистих даних може призвести до кіберзагроз або порушень приватності, що може вплинути на їхню безпеку і добробут.

На думку М.Богдан, О.Горецької, надмірне перебування у соціальних мережах формує поняття «самотність у натовпі». Воно означає, що навіть будучи в колективі, людина відчуває себе самотньою та непотрібною, внаслідок того, що знаходиться на самоті з комп'ютером чи будь-яким іншим гаджетом довгий час. Молоді в першу чергу потрібно не тільки бути частиною суспільства, а виділятися, а проявляти свою індивідуальність. Відсутність такої можливості у реальному світі не задовольняється, саме тому вона знаходить і задовольняє її у соціальній мережі [34, с. 25-29].

Крім того, використання соціальних мереж може вплинути на реальні соціальні відносини. Люди можуть проводити більше часу в онлайн-середовищі, замість того, щоб спілкуватися особисто, що може змінити характер їхніх міжособистісних зв'язків.

Нарешті, молоді люди піддаються ризикам впливу небажаної інформації через соціальні мережі. Вони можуть стати об'єктами впливу та маніпуляцій через рекламу, фейк-новини або інші форми дезінформації, що може вплинути на їхні вірування та поведінку.

Ці ризики необхідно розглядати серйозно у контексті дослідження акторів комунікативного простору соціальних мереж. Осмислення цих

проблем може допомогти виявити стратегії або рекомендації для зменшення негативних наслідків використання соціальних мереж серед молоді.

Отже, соціальні мережі представляють собою важливий різновид комунікативного простору, який впливає на спосіб, яким ми спілкуємося та сприймаємо інформацію. Вони відкривають нові можливості для взаємодії та обміну думками, але також потребують уваги до своєї етики використання та вирішення різних проблем, що виникають з їхнього використання. Для максимізації переваг соціальних мереж та мінімізації ризиків необхідна активна участь користувачів, розвиток етичних стандартів та ефективна регуляція з боку влади та організацій, що відповідають за їхнє функціонування.

2.2. Класифікація складових молодіжної ідентичності

Молодіжна ідентичність є важливою складовою формування особистості молодої людини і визначається як її сприйняття самої себе, так і сприйняття інших про неї. Це поняття охоплює широкий спектр аспектів, включаючи соціальні, культурні, гендерні, психологічні та професійні виміри. Утворення молодіжної ідентичності є процесом взаємодії молодої людини з різноманітними впливами, такими як сімейне оточення, освіта, реалізація особистих цінностей, культурні та соціальні норми, а також власні життєві досвіди.

Молодіжна ідентичність може бути також суперечливою, оскільки молоді люди намагаються знайти баланс між своїми власними потребами та очікуваннями суспільства, а також між власною унікальністю та бажанням належати до певних соціальних та культурних груп. Це може призводити до внутрішніх конфліктів та пошуку власної ідентичності.

Оскільки молодіжна ідентичність це поняття багатогранне, то його ми розглядатимемо через призму її складових. Першою складовою котру варто розглянути є соціальна ідентичність.

Соціальна ідентичність є однією з ключових складових молодіжної ідентичності, яка визначається соціальними ролями, статусами та зв'язками молодої людини в суспільстві. Цей аспект ідентичності включає в себе усвідомлення особистого місця в суспільній структурі, взаємодію з різними соціальними групами та прийняття соціальних норм і цінностей.

Одним з ключових аспектів соціальної ідентичності є приналежність до певних соціальних груп. Приналежність до цих груп формується через спільні інтереси, цінності та досвід, що сприяє формуванню соціальної самоідентифікації та розумінню власного місця в суспільстві.

Ще одним важливим аспектом соціальної ідентичності є рольові очікування. Це передбачені суспільством норми та стереотипи, пов'язані зі статусом, віком, статтю тощо. Наприклад, у багатьох культурах очікується, що чоловіки виконуватимуть певні функції та ролі, відмінні від ролей, передбачених для жінок. Ці рольові очікування впливають на формування соціальної ідентичності та визначення індивідуального самосприйняття.

Крім того, соціальна ідентичність визначається також соціальними зв'язками та мережами, які молоді люди побудували. Це можуть бути сімейні зв'язки, дружба, колегіальність, а також спільноти та громади, до яких вони належать. Ці зв'язки впливають на спосіб сприйняття себе та світу навколо.

Загалом, цей аспект ідентичності важливий для розуміння процесу соціалізації молодих людей та їх взаємодії зі світом навколо.

Наступною складовою молодіжної ідентичності виступає культурна ідентичність.

Культурна ідентичність є складною та багатогранною концепцією, яка визначається широким спектром факторів, включаючи етнічність, мову, релігію, традиції, цінності та спільність досвіду в межах певної культурної групи.

Культурна ідентичність включає в себе усвідомлення та прийняття особистими членами культурної групи її особливостей та цінностей. Вона формується через спільний досвід, спілкування з представниками власної

культури, а також через взаємодію з представниками інших культур. Культурна ідентичність може бути статичною або змінюватися в ході життя під впливом різних факторів, таких як міграція, глобалізація, технологічний прогрес тощо.

Розуміння цієї концепції є ключовим для розвитку толерантного та різноманітного молодіжного суспільства, а також для підтримки міжкультурного діалогу та взаєморозуміння.

Ще однією, не менш важливою складовою молодіжної ідентичності є гендерна ідентичність.

Гендерна ідентичність - це складний концепт, який описує те, як особистість сприймає себе у контексті статевих ролей та очікувань суспільства.

Гендерна ідентичність може включати у себе розуміння власної статевої ідентичності, а також прийняття та вираження гендерних ролей, які відповідають соціальним очікуванням.

Гендерна ідентичність також може впливати на різні аспекти життя людини, включаючи стосунки, роль в сім'ї, кар'єрні амбіції, виявлення сексуальності та сприйняття себе в суспільстві.

Наступною складовою молодіжної ідентичності, котру хочеться відмітити є психологічна ідентичність.

Ця ідентичність формується внаслідок взаємодії різних факторів, таких як особистісний досвід, соціальне середовище, культурні впливи та біологічні особливості.

Один з основних аспектів психологічної ідентичності - це самосвідомість, тобто здатність особистості розуміти себе, свої почуття, думки та вчинки. Цей процес розвивається протягом усього життя та включає в себе самопізнання та внутрішній діалог.

Психологічна ідентичність також пов'язана з почуттям приналежності до певних груп чи спільнот. Люди шукають прийняття та визнання у своїй соціальній оточуючій, і це може впливати на їхню самооцінку та самоповагу.

Крім того, психологічна ідентичність включає в себе формування цінностей, переконань та життєвих цілей, які визначаються індивідуальними потребами та цілями. Ці аспекти визначають спосіб, яким людина сприймає світ та взаємодіє з ним.

Наступною складовою, яку варто виділити є інтелектуальна ідентичність. Інтелектуальна складова молодіжної ідентичності представляє собою широкий спектр аспектів, пов'язаних з розвитком розумових здібностей, освітою, інтелектуальними інтересами та світоглядом. Вона визначається особистим розвитком, освітнім середовищем і індивідуальними уподобаннями молоді.

Ця складова охоплює такі аспекти:

Інтелектуальний розвиток, що включає процес набуття знань, розумового розвитку і критичного мислення. Він допомагає молоді розуміти складні ідеї, аналізувати інформацію та розвивати власні переконання.

Освіта, яка визначає рівень знань, досягнутих через навчання та дослідження. Вона формує основи для інтелектуального розвитку та впливає на сприйняття світу молоддю.

Інтелектуальні інтереси, що відображають сфери знань і теми, які цікавлять молодь. Ці інтереси можуть охоплювати наукові дослідження, мистецтво, літературу, технології тощо.

Інтелектуальна складова молодіжної ідентичності впливає на спосіб сприйняття і взаємодії молоді зі світом навколо, відображаючи їхні інтереси, цінності та рівень розумового розвитку. Вона є важливою частиною формування особистості та допомагає визначати індивідуальний шлях розвитку та самореалізації молоді людини.

І останньою складовою молодіжної ідентичності, котру варто виділити виступає професійна ідентичність.

Професійна ідентичність є ключовим аспектом життя людини, що визначає її самооцінку та ставлення до роботи. Цей концепт описує те, як

людина сприймає себе в своїй професійній ролі, її професійні цінності, цілі та здібності.

Перш за все, професійна ідентичність включає в себе усвідомлення особистості своєї професійної ролі та місця у відповідній професійній спільноті. Це означає визнання власних навичок, знань та досвіду, які визначають її як професіонала у вибраній сфері діяльності.

Загалом, професійна ідентичність є важливою складовою успішної кар'єри та особистісного задоволення від професійної діяльності. Вона визначає, як людина сприймає себе у своєму професійному житті та впливає на її професійні вибори та розвиток.

Отже, складові молодіжної ідентичності взаємодіють між собою, формуючи комплексне уявлення про себе та світ навколо. Психологічна ідентичність, зокрема, впливає на спосіб, яким молодь сприймає свої професійні амбіції та кар'єрні цілі. Наприклад, особисті цілі та мотивації можуть впливати на вибір професійного шляху та розвиток індивідуальних навичок. Культурна ідентичність також має значний вплив на формування професійної ідентичності, оскільки культурні цінності та норми можуть визначати вибір кар'єрних шляхів та стереотипи, пов'язані з певними професіями [35].

2.3. Етапи формування молодіжної ідентичності в сучасних соціальних мережах

У сучасному цифровому світі соціальні мережі стали важливим фактором у визначенні та розвитку індивідуальних, соціальних та культурних аспектів молодіжної ідентичності.

Розглядаючи цей процес, ми звернемо увагу на те, як молодь вступає у віртуальний світ, експериментує зі своєю ідентичністю, взаємодіє з іншими користувачами та культурним контекстом, і, нарешті, як вони стабілізують свою ідентичність в цьому новому середовищі.

Реєстрація на соціальних мережах може бути розглянута як перший крок у віртуальному житті особистості. Для молоді це не лише можливість зареєструватися на певній платформі, але і прояв інтересу до віртуального світу, який стає для багатьох не менш важливим, ніж реальний.

Звичайно, вибір соціальної мережі та створення профілю пов'язаний з рядом мотивів. Для багатьох молодих людей це впливає з бажання приєднатися до спільноти своїх друзів та знайомих, відновити або підтримати зв'язок з ними. Реєстрація на популярних соціальних мережах також може бути обумовлена бажанням виявити соціальну приналежність або відтворити певний статус в соціумі.

Соціальні мережі також є одним із найбільш відвідуваних ресурсів в глобальній мережі Інтернет. Сотні мільйонів користувачів щодня витрачають чимало часу для ознайомлення із загально тематичними новинами в мережах на зразок Instagram чи Facebook. Люди добровільно позбавляють себе бодай частини звичної приватності, заради того, щоб дізнатись більше про інших, їх інтереси та погляди на життя. Поширення інтернету, а також оптимізація робочого та вільного часу людини стимулює до відмови від класичних форм спілкування на користь нових винаходів [36, с. 143].

Щодо другого етапу який варто виділити в формуванні молодіжної ідентичності є дослідження та спостереження. Дослідження і спостереження у соціальних мережах є ключовим етапом у формуванні молодіжної ідентичності. Після створення профілю користувач починає активно вивчати цей віртуальний простір, спостерігаючи за тим, як інші користувачі представляють себе, як вони взаємодіють та які цінності та ідеї вони висувають.

Для багатьох молодих людей цей етап є своєрідним процесом адаптації до нового середовища. Вони вивчають правила та норми поведінки в соціальних мережах, адаптують свої звички та підходи до спілкування під вимоги цього середовища, приміряють на себе різні ролі [37].

Одним з ключових аспектів цього етапу є спостереження за тим, як інші користувачі представляють себе у соціальних мережах. Молодь намагається зрозуміти, які образи та ідентичності вони сприймають як успішні або популярні, та намагаються відтворити або адаптувати їх для себе.

Проте важливо враховувати, що цей етап може бути супроводжуваний певними труднощами та ризиками. Наприклад, молодь може відчувати невпевненість у собі або тиск підлаштовуватися під ідеали, які вони бачать у інших користувачів. Також можуть виникати питання про автентичність представленого контенту та його відповідність реальному життю.

Крім того, соціальні мережі можуть стати платформою для поширення дезінформації та пропаганди, що може негативно впливати на формування критичного мислення та ціннісних орієнтацій молоді.

Наприклад, через типову для Інтернет-мережі анонімність матеріалів вона дає змогу розміщувати будь-якому користувачу необ'єктивну, неправдиву інформацію сумнівної якості, так зване «інформаційне сміття», що призводить до хаотизації та знецінення знання, інтелектуально-пізнавальної діяльності, формування фрагментарних, «мозаїчних», безсистемних і невідповідних уявлень про світ, створює можливості для маніпуляцій свідомістю молоді [38].

В цілому, дослідження і спостереження в соціальних мережах допомагає молоді розібратися у новому середовищі, зрозуміти свої власні потреби та прагнення, а також виявити свої унікальність та особливості.

Наступним етапом, який варто зауважити є етап активна участь та спілкування. Після того, як користувач зареєструвався та ознайомився зі своїм віртуальним оточенням, він починає активно взаємодіяти з іншими користувачами через різноманітні форми вираження, такі як коментарі, вподобання, публікації, а також особисті та групові повідомлення.

Одним з важливих аспектів активної участі в соціальних мережах є можливість знайти спільноту, де молодь відчувається прийнятою та

зрозумілою. Це може бути група зі спільними інтересами, форум, де обговорюються питання, що цікавлять, або просто група друзів.

Однак активна участь у соціальних мережах також може мати свої ризики. Наприклад, молодь може стикатися з негативними відгуками або критикою з боку інших користувачів, що може вплинути на їхню самооцінку та самопочуття.

Із попереднього етапу витікає наступний, а саме: створення власного образу. Створення власного образу в соціальних мережах є важливим етапом у формуванні молодіжної ідентичності. На цьому етапі молодь має можливість самостійно визначити, як вона хоче бути сприйнята та представлена у віртуальному світі. Це включає вибір профільного зображення, обкладинки, публікацій, описів та інших деталей, які складають її віртуальний образ.

Для багатьох молодих людей створення власного образу в соціальних мережах стає засобом самовираження та самоідентифікації. Вони можуть вибирати елементи, які найкраще відображають їхні інтереси, стилі життя, цінності та особистість.

Проте створення власного образу також може бути стратегічним процесом. Наприклад, вони можуть вибрати певний стиль фотографій або редагування, що відповідає певним модним тенденціям або соціальним стандартам. Також вони можуть обирати контент для публікацій, який відображає їхню успішність, активний спосіб життя або соціальну активність.

Однак важливо враховувати, що створення власного образу в соціальних мережах може мати свої ризики та негативні наслідки. Наприклад, може виникнути непрямий тиск на підлаштування до ідеалів, які пропонується у віртуальному середовищі, або можуть виникнути проблеми зі збереженням приватності та конфіденційності даних.

Ще одним важливим аспектом формування молодіжної ідентичності в соціальних мережах є взаємодія зі спільнотами та групами. Для багатьох молодих людей приєднання до спільнот є способом знайти рівних собі, знайти

підтримку, отримати нові знання та досвід, а також розвинути свої навички та інтереси.

Участь у обговореннях, обмін думками, співпраця над проектами або подіями може допомогти молоді визначити свої інтереси, цінності та погляди, а також знайти рівних собі та підтримку у спільноті.

Завершальним етапом у формуванні молодіжної ідентичності в соціальних мережах є самоідентифікація та стабілізація ідентичності. На цьому етапі молодь починає зрозуміти, хто вони є в цьому віртуальному середовищі, і стабілізує свою ідентичність відповідно до знаних і прийнятих образів та цінностей.

Самоідентифікація в соціальних мережах може бути складним процесом, оскільки користувачі зіткнуться з різноманітністю образів та ідей, які пропонуються у віртуальному середовищі. Вони можуть бути змушені вибирати між різними ролями, які вони бажають відтворити, або можуть намагатися зберегти свою унікальність у відповідь на тиск конформізму та стереотипів.

У ході аналізу етапів формування молодіжної ідентичності в сучасних соціальних мережах можна зробити декілька ключових висновків.

По-перше, соціальні мережі відіграють важливу роль у процесі формування ідентичності молоді, надаючи їм можливість експериментувати зі своєю особистістю, спілкуватися та взаємодіяти з іншими користувачами.

По-друге, кожен етап формування молодіжної ідентичності в соціальних мережах відображає складні взаємодії між індивідуальними та соціальними факторами.

По-третє, активна участь та спілкування в соціальних мережах сприяють формуванню соціальних зв'язків та сприйняттю себе як частину віртуальної спільноти. Проте цей процес може супроводжуватися певними ризиками, такими як негативне відношення інших користувачів або піддача впливу токсичних підходів до самовираження.

Нарешті, самоідентифікація та стабілізація ідентичності в соціальних мережах відображають постійний процес самовизначення та адаптації до змін у віртуальному середовищі [39].

РОЗДІЛ 3

ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ФОРМУВАННІ ІДЕНТИЧНОСТІ МОЛОДІ

3.1. Обґрунтування вибору дослідницького методу

Сучасний науковий пошук не обмежується застосуванням одного-єдиного методу, натомість, найбільш ґрунтовні й вичерпні дослідження вимагають комплексного підходу, який би інтегрував різні методологічні інструменти. Сучасні соціальні мережі, такі як Facebook, Instagram, Twitter, TikTok та інші, є об'єктом нашого дослідження. Вибір комбінованого методу дослідження як стратегічного напрямку для цієї роботи визначається необхідністю об'єднання кількісних та якісних підходів, щоб забезпечити глибоке та багатовимірне зображення досліджуваної теми.

Кількісні методи, з чіткими параметрами та масштабованістю, дозволяють нам виявити тенденції та патерни у великих групах, анкетування, яке було виконано серед молоді віком від 14 до 25 років, надало цінні статистичні дані стосовно активності молоді в соціальних мережах, їхнього ставлення до них та впливу на різні аспекти особистості.

Якісні методи, в свою чергу, дозволяють виявити глибину і різноманіття індивідуальних досвідів, думок, і практик, пов'язаних з даними проблемами. Глибинні інтерв'ю, проведені в рамках цього дослідження, забезпечили детальну ілюстрацію особистісних переживань і відносин молодих людей з соціальними мережами.

Комбінування цих двох видів досліджень дало можливість не лише виявити об'єктивні масштаби й специфіку використання соціальних мереж молоддю, але й зрозуміти, як особисті досвіди та інтерпретації формують ідентичність на тлі цифрової взаємодії.

Комбінований підхід є втіленням ідеї про те, що комплексний зоровий кут може принести більш глибоке і всебічне розуміння досліджуваної проблематики.

У нашому випадку, кількісне анкетування молодих людей віком від 14 до 25 років надає солідну статистичну основу, що дозволяє ідентифікувати загальні патерни та тенденції в поведінці молоді на соціальних платформах.

З іншого боку, якісні методи, зокрема глибинні інтерв'ю, відкривають ту частину айсберга, що прихована від прямого огляду: вони підкреслюють особистісні переживання, впливи на самоідентифікацію, і відображають складність людських взаємин та почуттів, актуалізованих соціальними мережами.

Якісні методи дослідження в соціальних науках вносять неоціненний вклад у розуміння контекстуальних аспектів соціальних феноменів, забезпечуючи глибоке та багатогранне усвідомлення теми, яке неможливо досягти за допомогою винятково кількісних методів. У рамках нашого дослідження щодо впливу соціальних мереж на формування ідентичності молоді, якісний підхід дозволив нам не тільки виявити суб'єктивні перспективи, але й зануритися в глибокі процеси формування особистості та соціалізації, які відбуваються в онлайн просторі.

Використання глибинних інтерв'ю забезпечило змогу дослідникам відчувати та зрозуміти динаміку та складність взаємодій між молодими користувачами та соціальними мережами.

Процес планування та проведення анкетування є значущим етапом дослідницької роботи, який вимагає ретельної підготовки та уваги до деталей, щоб забезпечити достовірність і валідність зібраних даних.

Початковим кроком було розроблення анкети, що містить питання, спрямовані на оцінку різних аспектів взаємодії молоді з соціальними мережами. Анкета включала розділи про демографічні характеристики респондентів, їхню активність у соціальних мережах, атитюди до них та особистісні зміни, які вони пов'язують з цим використанням.

Структурованість анкети підпорядкована принципу послідовного викладу від загальних питань до більш специфічних.

Для забезпечення репрезентативності дослідження передбачалося застосування квотного відбору учасників, який уможливив охоплення широкого кола вікових груп, соціально-економічних статусів та освітнього рівня серед молоді.

Після завершення етапу збору даних відбувся процес їх очищення та підготовки до статистичного аналізу, за результатами якого слідувало формування висновків. Кожен крок у процесі анкетування планувався з метою оптимізації якості зібраної інформації, а також для виявлення широких патернів поведінки та ставлення в контексті використання соціальних мереж серед молоді.

Планування та проведення глибинних інтерв'ю забезпечує можливість занурення у багатогранність людських переживань, оскільки воно відкриває простір для ретельного дослідження особистісних перспектив, емоцій та мотивацій, які формують досвід користувачів соціальними мережами. У контексті нашого дослідження, цілий розділ був присвячений плануванню та реалізації глибинних інтерв'ю з метою вивчення впливу соціальних мереж на формування ідентичності молоді України.

Процедура проведення інтерв'ю організовувалась за декількома етапами:

1. Підготовка та навчання інтерв'юерів для гарантування надійного зіставлення з дослідницькими цілями та завданнями;
2. Координація зустрічей із респондентами, забезпечення комфорту та встановлення довірчих відносин;
3. Запис інтерв'ю та їхнє транскрибування для детального аналізу;
4. Кодування та інтерпретація даних.

Такий механізм планування та організації глибинних інтерв'ю істотно підвищив якість та глибину зібраної інформації, що сприяло загальному розумінню досліджуваної тематики.

Використання комбінованого методу дозволило досягти повноти картини зв'язків між цифровими просторами та формуванням особистості молодого покоління. Кількісні результати анкетування вказували на високий рівень використання соціальних мереж серед молоді та їх роль в структуруванні повсякденних взаємодій. Одночасно, якісні дані з інтерв'ю поглибили розуміння цих тенденцій, наголошуючи на особистісному значенні такого залучення, рівнях самосвідомості та критичного ставлення до представлення в онлайн-просторі.

Таким чином, комбінація підходів стала ключем до виявлення складного впливу соціальних мереж на молодь. Виявлена динаміка та різноманіття перспектив підсилює необхідність розуміння цифрової ідентичності в сучасному світі. В цілому, використання анкетування та глибинних інтерв'ю виявилось ефективним у контексті теми, забезпечуючи необхідну мультидисциплінарність та глибину аналізу.[40].

3.2. Результати соціологічного дослідження ролі соціальних мереж у формуванні ідентичності молоді

У підсумку нашого дослідження, яке ґрунтувалося на комбінації кількісних та якісних методів, ми можемо сформулювати комплексне бачення впливу соціальних мереж на ідентичність молоді. Результати анкетування (Додаток А) та глибинних інтерв'ю (Додаток Б) з українською молоддю виявили, що соціальні мережі відіграють вирішальну роль у формуванні особистісного самовираження та взаємодії з оточенням.

З анкетування 261 учасника випливає, що велика більшість молодих людей використовують ці платформи як ефективний засіб для самовираження та пошуку однодумців. З іншої сторони, виразна кількість респондентів свідчить про двоїсті ефекти соціальних мереж, що стосуються психічного здоров'я та самооцінки, підкреслюючи можливі негативні наслідки, такі як тривожність та соціальне порівняння. На основі анкетування респондентів ми

отримали наступні висновки, які мають значення для розуміння впливу соціальних мереж на формування ідентичності молоді:

Молодь активно використовує соціальні мережі для самовираження та комунікації: понад 70% респондентів зазначили, що соціальні мережі допомагають їм краще виражати особистість та знаходити однодумців.

Соціальні мережі як інструмент інформування: близько 65% опитаних стверджують, що соціальні медіа дозволяють їм залишатися в курсі актуальних новин та подій, а також залучаються до самоосвіти через доступ до нових знань і інформації.

Вплив на самооцінку та психічне здоров'я: приблизно 40% учасників вважають, що присутність у соцмережах збільшує їхню впевненість у собі, в той час як 60% вказали на можливість негативного впливу, що проявляється у відчутті тривожності та порівнянні себе з іншими.

Соціальні мережі і витрачений час: понад 45% респондентів проводять у соцмережах 3 години і більше щоденно, що вказує на високий рівень їх інтеграції в повсякденне життя молодих людей.

Бажання змін у використанні соцмереж: понад 50% молоді висловили бажання змінити підхід до використання соціальних мереж, зокрема зменшивши час, проведений онлайн, і зосередившись на більш глибокій і змістовній комунікації. (Додаток В)

Глибинні інтерв'ю з 21 учасником пролили світло на те, як молодь осмислює та використовує соціальні мережі для навчання, розваги та професійного розвитку. Важливим аспектом виявилася перевага більшості респондентів Instagram і Telegram над Facebook, що свідчить про швидку зміну популярності платформ у різних соціальних групах. Розгорнуті обговорення під час індивідуальних глибинних інтерв'ю та результати анкетування виявили, що соціальні мережі забезпечують платформу для самовираження, особистісної самопрезентації і соціалізації.

Водночас, онлайн ідентичності часто переосмислюються і спрощуються, схилиючись до контрольованих, ідилічних проєкцій себе, що може обмежити

глибину міжособистісного зв'язку. Такий аспект стає особливо помітним у контексті завищених очікувань і ідеалізації образів у мережі, від чого молодь може відчувати підвищений тиск і стрес. (дод.Г)

Аналіз сучасних тенденцій в соціальних мережах підкреслює зрушення від традиційних ідентифікацій до більш гнучких, де молодь експериментує з різними формами самопрезентації, що включають гендерні, культурні та професійні аспекти. Це, в свою чергу, сприяє розвитку багатогранної ідентичності, яка формується у взаємодії з глобальною інформаційною простором та локальними культурними контекстами.

Водночас така активність в соціальних мережах часто піддається впливу трендів та соціальних очікувань, що може спричинити змішання автентичності й публічної самопрезентації, викликаючи проблеми з самоідентифікацією.

У процесі аналізу зібраних даних, отриманих шляхом анкетування та проведення глибинних інтерв'ю з молоддю України, було виявлено цілий ряд висновків щодо впливу соціальних мереж на формування ідентичності. Результати показали, що соціальні мережі виконують багатофункціональну роль у житті молодих людей, включаючи освіту, самовираження, ідентичність та соціальну інтеграцію.

Загалом, отримані результати дозволяють глибше зрозуміти роль соціальних мереж у формуванні сучасної молодіжної ідентичності та підкреслюють необхідність розвитку комплексних заходів, спрямованих на підтримку позитивного використання цих інструментів, з особливим акцентом на освітню та соціальну складову роботи з молоддю.

На основі досліджень, проведених через анкетування та глибинні інтерв'ю, можна виділити ключові аспекти, через які соціальні мережі впливають на ідентичність молоді. Соціальні мережі часто стають інструментами для визначення особистісних орієнтирів та ідентифікації, пропонуючи молодим людям моделі для наслідування та формуючи ціннісні установки.

Другим важливим аспектом є роль соціальних мереж у формуванні відчуття спільноти та приналежності.

Третім ключовим елементом є вплив соціальних мереж на самооцінку молоді. Цей фактор особливо важливий, оскільки публічне визнання та зворотний зв'язок у формі лайків, коментарів і репостів можуть підсилити позитивні або негативні враження про самого себе.

На четвертому місці розміщується інформаційний аспект. Соціальні медіа надають молоді унікальний доступ до широкого спектру інформації, дозволяючи їм бути в курсі сучасних подій і тенденцій, формуючи інформовані громадянські позиції та критичний погляд на реальність.

Молоді люди висловили бажання до реформування свого часу споживання контенту, з орієнтацією на збільшення виробничої діяльності замість пасивного споживання. Зокрема, виразилось бажання збільшення контролю над приватністю, захисту даних та меншого впливу алгоритмів на добір контенту, що призводить до інформаційних бульбашок та ехо-камер.

За результатами дослідження, ідентичність молоді в Україні піддається значному впливу соціальних мереж. Вони визначають особистісні та соціальні відносини, сприяють розвитку самооцінки, але також викликають бажання змінити свої звички щодо їх використання, щоб поліпшити продуктивність та психоемоційний стан. Попит на балансові стратегії для підтримки позитивних аспектів соціальних мереж і зменшення негативного впливу є високим.

3.3. Рекомендації з врівноваження ролі соціальних мереж у формуванні ідентичності молоді

Проаналізувавши дані, отримані в результаті анкетування та глибинних інтерв'ю, можна дати такі рекомендації для молоді щодо саморегуляції часу, проведеного в соціальних мережах.

Зауважимо, що при дослідженні проблеми профілактики Інтернет-адикції молоді, доцільним є розуміння сутності профілактики не лише у

проведенні певних корекційних заходів, спрямованих на виявлення й усунення причин і умов її, а й здійснення системи заходів виховної роботи з формування позитивних рис особистості. [41, с. 29-36].

Враховуючи виявлені схильності до порівняння з іншими та залежності від соціального схвалення, молодим людям слід зосередитись на побудові власної системи цінностей та автентичної самооцінки, яка не залежить від лайків та коментарів. Здорові звички комунікації мають включати в себе здатність встановлювати глибокі та смислові зв'язки з оточенням, що сприятиме розвитку особистісної ідентичності та зменшить ризик соціальної ізоляції.

Ще один критично важливий елемент – це навчання молодих людей знаходити баланс між онлайн і від-екранним життям, інакше може виникнути гаджетозалежність. Осмислення важливості прямих соціальних контактів, участі в громадському житті та необхідності самотності для особистісного розвитку є ключовим для зменшення залежності від цифрового підтвердження та підвищення рівня соціальної компетентності.

Згідно Г.Золотової гаджетозалежність – це вид адиктивної поведінки, який характеризується залежністю від нових технічних пристроїв, причому користування ними не має навчальної або виробничої мети. Ознаками гаджетадикції є: збільшення часу користування пристроєм та витрат на нього; існування постійної потреби у використанні; виникнення тривоги при неможливості користування пристроєм; нехтування безпекою від використання тощо. [42, с. 126-130].

Окрім вищезазначеного, з точки зору О. Бондар існують наступні психологічні та фізичні симптоми гаджетозалежності. Психологічними симптомами є ейфорія під час роботи за гаджетом, небажання зупинитися, постійне свідоме або несвідоме збільшення кількості часу перебування в руках із гаджетом, ігнорування родини і друзів, відчуття спустошення, тривожність, роздратованості в періоди перебування поза Інтернетом та гаджетами, небажання ділитися з близькими тим, що ви робите; проблеми з навчанням або

роботою. Фізичними симптомами є: біль в області зап'ястя через тривалу перенапругу м'язів; сухість в очах; головний біль; біль у спині; нерегулярне харчування; порушення сну[43, с. 46].

Рекомендації, що пропонуються, мають на меті зменшити можливість такого негативного впливу. Перш за все, молодим людям рекомендується встановлення чітких часових рамок для соціальних мереж з метою попередження перевантаження інформацією та вигорання. Це можна здійснити через застосування внутрішніх функцій додатків, які дозволяють відстежувати і обмежувати час використання, або через ручне планування активності в соціальних мережах.

Також важливо розвивати свідоме ставлення до отримуваного контенту, зокрема вчитися фокусуватися на каналах і спільнотах, які надають позитивний вплив на особистісне зростання та розвиток. Молодь повинна бути обережною щодо підсилення залежності від соціальних зворотних зв'язків, які можуть стимулювати лише поверхнєве відчуття задоволення.

Нарешті, з огляду на виявлене бажання молоді зменшити час, проведений онлайн, та зосередитись на більш якісній взаємодії, рекомендується регулярне проведення цифрових детоксів. Це може призвести до зниження тривожності та підвищення рівня особистісної задоволеності спілкуванням і самовираженням. Усвідомлення та саморегуляція власної присутності в соціальних мережах повинно стати для молоді не лише механізмом самозахисту, а й стратегією підвищення якості власного цифрового життя.

Критичне мислення щодо споживаного контенту передбачає осмислене ставлення до джерел інформації та їх завдань. Молодь повинна навчитися задавати питання про авторство, наміри та потенційну упередженість контенту, який вони споживають. Відповідні питання можуть включати: Хто є автором цієї інформації? Чиї інтереси це представляє? Чи є альтернативні точки зору?

Є необхідність розвитку навичок аналізу та оцінки інформації на предмет достовірності та актуальності. У світлі цього, рекомендації включають заохочення до формування особистісно значущого онлайн-контенту, який відображає реальні інтереси та цінності, а не лише підживлює визначення себе через судження інших.

У світлі отриманих даних необхідне акцентування уваги на розвитку спільних програм навчання для батьків та вчителів, які включатимуть вивчення основ безпечного та ефективного використання інтернету, значною мірою сприятиме формуванню здорової цифрової екосистеми.

Окрім того, батьки та освітні працівники мають навчитися використовувати існуючі інструменти цифрового контролю та захисту приватності дітей в мережі. Важливою є інформація про встановлення ефективного батьківського контролю та моніторингу онлайн-активності молоді з одночасним збереженням довіри та поваги до їхньої особистої свободи.

Завданням вихователів і вчителів є проведення освітньої роботи серед батьків для сприяння онлайн-безпеці підростаючого покоління. Навіть якщо дитина надмірно захоплюється грою і інтернетом, не слід забороняти їй користуватися комп'ютером. Заборона може викликати протилежну реакцію і призвести до замикання дитини в собі. Перш за все, слід знайти альтернативу онлайн-інтересам дитини і перемкнути її увагу на досягнення успіхів у реальному житті.[44, с. 48].

Педагог є ключовою фігурою у процесі навчання та виховання. Тому сьогодні гостро стоїть питання щодо цифрової грамотності педагогічних кадрів. Для підготовки онлайн-занять, онлайн-уроків, онлайн-лекцій, онлайн-тестів, онлайн-консультацій тощо педагогам варто вільно володіти інформаційними та програмними засобами. Для цього необхідно реформувати роботу центрів підвищення кваліфікації та створити спільну онлайн-підтримку[45, с. 311].

Цифровому поколінню властива активна життєва позиція. Тому необхідно долучати дітей до волонтерської діяльності. В епоху цифровізації волонтерська діяльність сприяє формуванню навичок аналізу, відбору та систематизації інформації. Цей вид діяльності формує навички взаємодії з різними категоріями людей, а також вміння працювати у групі.

Також, актуальним є питання розробки і втілення інструментів соціальних мереж, спрямованих на захист психічного здоров'я користувачів. Розвиток таких інструментів повинен бути заснований на принципах етики та відповідальності перед користувачами, дбайливо зважаючи на згадані виклики.

Перш за все, розробники соціальних мереж мають працювати над створенням функцій, що дозволяють користувачам краще контролювати вміст, який вони бачать, та взаємодії, які вони мають.

На наступному етапі, важлива увага має бути приділена стимулюванню та освіти реальної, неприкрашеної самопрезентації. Це може бути втілено через модерацію контенту та виховання користувачів щодо важливості позитивного взаємоповаги в онлайн-спілкуванні.

Окрім того, необхідною є інтеграція інструментів, спрямованих на сприяння психічному благополуччю, наприклад, нагадувань про перерви, які пропонують відірватися від екрану, та доступ до ресурсів з питань психічного здоров'я та самопомоги.

Варто підкреслити значення відкритості та прозорості алгоритмів, які вирішують, який контент демонструється користувачам. Об'єктивна інформація про те, як формується стрічка новин, може спонукати користувачів до критичного ставлення до отриманого контенту та зміцнити їхнє розуміння про те, як ними маніпулюють з боку системи.

Також слід звернути увагу на подальше удосконалення та розробку функцій, що відстежують емоційний стан користувачів та їх взаємодію з контентом, котрі можуть стати причиною стресу чи тривоги. Для цього може бути використано штучний інтелект, який здатний аналізувати поведінку та

забезпечувати фідбек користувачам, спонукаючи їх до періодичних перерв чи змін у способі взаємодії з платформою.

У підсумку, створення збалансованого та свідомого підходу до використання соціальних мереж виявляється нагальною необхідністю, яка вимагає спільних зусиль з боку суспільства та розробників цифрових платформ. Тільки так може бути досягнутий гармонійний процес формування ідентичності молоді, вільної від надмірного тиску соціальних, психологічних і технологічних чинників.

ВИСНОВКИ

Аналіз основних понять та термінів показав, що поняття «соціальні мережі» і «молодіжна ідентичність», та інші, згадані в роботі, є ключовими для розуміння впливу цифрового простору на молодь. Соціальні мережі визначені як віртуальні платформи, що забезпечують комунікацію, обмін інформацією та самовираження. Молодіжна ідентичність розглядається як комплексний феномен, що включає самовизначення, ціннісні орієнтири, соціальні ролі та належність до певних соціальних груп. Ця взаємодія визначає, які платформи вони вибирають для спілкування, як вони представляють себе в онлайн-середовищі та які цінності вони спільно висловлюють.

Спираючись на основні поняття, нам вдалося провести історичний огляд розвитку поглядів на проблему показав еволюцію цього явища у зв'язку зі швидким розвитком інформаційних технологій. Від перших досліджень, що зосереджувалися на базових функціях соціальних мереж, до сучасних робіт, які детально розглядають їхній вплив на різні аспекти життя молоді. Ця еволюція дозволила відобразити глибинні трансформації в способі взаємодії молоді з соціальними мережами, від використання їх як інструменту для спілкування до важливого аспекту формування особистої ідентичності та соціалізації.

В ході історичного огляду, нам вдалося провести аналіз принципів та методів дослідження, який підтвердив, що комплексні підходи, включаючи як кількісні, так і якісні методи, є найефективнішими. Було обґрунтовано використання соціологічних опитувань, інтерв'ю та контент-аналізу для отримання об'єктивних даних і глибокого розуміння процесів, що відбуваються у соціальних мережах. Цей підхід дозволяє отримати повний образ впливу соціальних мереж на молодіжну ідентичність, враховуючи як кількісні параметри, так і контекстуальні особливості.

Вивчення соціальних мереж як комунікативного простору показало, що вони виконують функції не тільки засобів комунікації, а й інструментів

соціалізації, самопрезентації та отримання соціальної підтримки. Соціальні мережі забезпечують молоді платформу для самовираження та взаємодії з однолітками, що суттєво впливає на формування їхньої ідентичності. При цьому слід зазначити, що спілкування в цифровому просторі може відрізнятися від офлайн-комунікації, що відображається на процесах самоідентифікації та формуванні соціальних зв'язків.

Проведена класифікація складових молодіжної ідентичності дозволила виділити ключові елементи, такі як особистісна самосвідомість, соціальна належність, ціннісні орієнтири та рольові моделі. Було встановлено, що соціальні мережі значно впливають на кожен з цих аспектів, надаючи молоді можливості для самопізнання, встановлення соціальних зв'язків та формування життєвих цінностей. Взаємодія з різноманітними онлайн-спільнотами та спілкування з представниками різних культур та соціальних груп може розширювати кругозір молоді та сприяти її соціальній адаптації та взаєморозумінню.

Аналіз етапів формування молодіжної ідентичності в соціальних мережах показало, що цей процес дійсно відбувається у кілька етапів, починаючи від початкового знайомства з платформою до глибокої інтеграції у віртуальні спільноти. На кожному з цих етапів молодь піддається різноманітним впливам, які можуть як позитивно, так і негативно відбиватися на їхньому особистісному розвитку. Наприклад, на початкових етапах молоді можуть виникати пошукові запитання та нестабільність в ідентифікації, в той час як на пізніших етапах вони можуть здобувати стійкі соціальні зв'язки та розвивати особисту автономію.

Обґрунтування вибору дослідницького методу підтвердило, що використання комбінованого підходу, який включає соціологічні опитування та якісні інтерв'ю, є найефективнішим для вивчення впливу соціальних мереж на молодіжну ідентичність. Такий підхід дозволяє отримати як кількісні дані, що відображають загальні тенденції, так і глибокі інсайти, які допомагають зрозуміти індивідуальні переживання та досвід молоді. Використання цього

методу дозволяє не лише оцінити загальну динаміку впливу соціальних мереж на формування ідентичності, а й зрозуміти унікальність кожного індивіда в цьому процесі.

Результати соціологічного дослідження вказують на те, що соціальні мережі мають як позитивний, так і негативний вплив на формування молодіжної ідентичності. Позитивний вплив виявляється у розвитку комунікативних навичок, соціальної підтримки та самовираження, тоді як негативний вплив може проявлятися у вигляді залежності від соціальних мереж, зниження самооцінки та негативних психологічних ефектів. Ці результати свідчать про необхідність розвитку цифрової грамотності серед молоді, щоб вони могли бути більш свідомими та відповідальними у використанні соціальних мереж.

Розроблені рекомендації з врівноваження ролі соціальних мереж у формуванні ідентичності молоді враховують як позитивні, так і негативні аспекти впливу цих платформ. Запропоновані стратегії включають розвиток критичного мислення, навичок безпечного користування цифровими технологіями, підвищення цифрової грамотності та сприяння позитивному контенту. Впровадження цих рекомендацій сприятиме гармонійному розвитку молодіжної ідентичності в умовах сучасних соціальних мереж. По-перше, важливо підтримувати активне спілкування з молоддю через цифрові платформи, створюючи безпечне та підтримуюче середовище для їхнього самовираження. Крім того, необхідно посилювати програми навчання з цифрової грамотності та виховувати у молоді навички критичного аналізу інформації в Інтернеті. Важливо також розвивати ініціативи з просування позитивного контенту та підтримки ментального здоров'я серед молоді в онлайн-середовищі.

Отже, результати дослідження підтверджують важливість глибокого розуміння впливу соціальних мереж на формування молодіжної ідентичності та необхідність розроблення стратегій для позитивного використання цифрового простору. Виконана робота створює основу для подальших

досліджень та розвитку практичних рекомендацій у сфері впливу соціальних мереж на молодіжну культуру та ідентичність.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бойко А. Е. Сучасні підходи до розуміння феномену самовираження особистості. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський : Видавець Зволейко Д. Г., 2010. Вип. 14, кн. 2. 604 с.
2. Словник – портал української мови та культури. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (дата звернення: 25.05.2024).
3. Українська бібліотечна енциклопедія. URL: <https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B5%D1%82> (дата звернення: 25.05.2024).
4. Танчин І. Соціологія : навч. посіб. Львів : Укр. акад. друкарства, 2005. 360 с.
5. Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека. Соціальні мережі: поняття, історія виникнення. URL: <https://zounb.zp.ua/resource/zaporizkyy-kray/zaporizhzhya-bibliotechne/fahova-osvita/socialni-merezhi-piv> (дата звернення: 24.05.2024).
6. Гарасимів Т. З. Особистість та проблеми її соціалізації. *Форум права*, 2009. № 3. С. 156-161.
7. Кравченко А. В. Соціологія. URL: https://pidru4niki.com/19240701/sotsiologiya/agenti_instituti_sotsializatsiyi (дата звернення: 24.05.2024).
8. Подольська Є. А., Подольська Т. В. Соціологія: 100 питань – 100 відповідей. Київ: Інкос, 2009. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-12128.html> (дата звернення: 20.05.2024).
9. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-32098> (дата звернення: 20.05.2024).

10. Лекції з валеології, 2011. Валеологія як наука. Поняття про фізичне здоров'я. Поняття про психічне і соціальне здоров'я. Вплив навколишнього середовища і спадковості на здоров'я людини. URL: <http://medbib.in.ua/ponyatie-sotsialnom-zdorove.html> (дата звернення: 21.05.2024).
11. What is Mental Health? URL: <https://www.samhsa.gov/mental-health> (дата звернення: 21.05.2024).
12. Попович І. С. Самооцінка як критерій соціально-психологічних очікувань. URL: <http://ekhssuir.kspu.edu/xmlui/bitstream/handle/123456789/3273/5.pdf?sequence=1> (дата звернення: 22.05.2024).
13. Encyclopedia of Personality and Individual Differences. URL: https://link.springer.com/10.1007/978-3-319-24612-3_1132 (дата звернення: 22.05.2024).
14. Стрілецька І. І. Тривожність як індивідуальна властивість особистості (теоретичний аспект). *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія Психологічні науки*. Вип. 1 (46). Київ : Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2015. С. 266-272.
15. Бернерс-Лі Т., Фічетті М. Заснування павутини: з чого починалась і до чого призведе соціальна мережа. Київ : ВД КМА, 2007. 224 с.
16. Goffman E. The presentation of self in everyday life. Edinburgh : Edinburgh University Social Sciences Research Centre, 1956. 162 p.
17. Giddens, A. Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age. Stanford: Stanford University Press, 1991. С. 27-31. URL: https://books.google.pl/books?id=Jujn_YrD6DsC&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false. (дата звернення: 15.04.2024).
18. Twenge J. M., Campbell W. K., Baumeister C. S. The Impact of Social Media on Adolescent Self-Esteem. *Psychological Science*, 2008. 19(2). P. 144-150.

19. Андрієнко А. О. Інтернет-адикція як форма залежної поведінки. *Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції* / за ред. Н. І. Кривоконь, Т. І. Сили. Чернігів : ЧДПСТП, 2008. С. 288-292.
20. Шугурова Т. Л. Кіберсоціалізація студентської молоді в дозвіллевій діяльності. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*, 2012. № 2 (4). С. 42.
21. Гнатюк Р. Соціальні мережі: співвідношення позитиву і негативу. URL: <https://zn.ua/ukr/family/socialni-merezhi-spivvidnoshennya-pozitivu-i-negativu.html> (дата звернення: 22.05.2024).
22. Bayer C. K. The Impact of Social Media on Youth: A Systematic Review. *Journal of Adolescent Health*, 2021. 68(2). P. 277-284.
23. Лобікова О. О., Мельникова А. С. Соціальні мережі як феномен інформаційного суспільства. *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*, 2011. Вип. 5. С. 154-160.
24. Максименко Ю. Б., Матохнюк Л. О. Ідентичність особистості в сучасному інформаційному просторі. *Україна в умовах реформування правової системи : сучасні реалії та міжнародний досвід : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 20-21 квіт. 2018р.)*. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. С. 311-313.
25. Carpenter J. A., Hayes S. L. Unpacking the Relationship Between Social Media Use and Adolescent Identity Exploration and Commitment: The Mediating Role of Social Comparison, 2018. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6212912/> (дата звернення: 29.05.2024).
26. Constructing the 'Ideal' Self: A Content Analysis of Body Image and Appearance-Related Messages on Social Media, 2017. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1740144517300955> (дата звернення: 29.05.2024).

27. Coyne S. M., Uhls A. C. Negotiating Visibility: Young People's Self-Presentation on Social Media. *Journal of Adolescent Research*, 2018. URL: <https://psycnet.apa.org/record/2019-12207-001> (дата звернення: 28.05.2024).
28. Carpenter J. A., Hayes S. L. The Role of Social Media in the Construction of Youth Identity: A Comparative Observational Study of Facebook and Instagram, 2023. URL: <https://link.springer.com/journal/10964> (дата звернення: 29.05.2024).
29. SyntHeim. The Evolution of Social Networking: A Historical Overview. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/evolution-social-networking-historical-overview-digital-landscape-tf5ac/> (дата звернення: 20.04.2024).
30. Лук'янюк В. Соціальна мережа Facebook. URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/0204P/> (дата звернення: 20.04.2024).
31. Данько Ю. А. Соціальні мережі як форма сучасної комунікації: плюси і мінуси. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки*, 2012. С. 179-184.
32. Бабенко Ю. А. Вільний час і дозвілля української молоді в умовах нової соціокультурної реальності. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 2013. № 2. С. 74-79.
33. Крижановська Т. О., Войнікова А. В. Культурні та соціальні аспекти сфери молодіжного дозвілля. URL: <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v31/38.pdf> (дата звернення: 30.05.2024).
34. Богдан М. С., Горецька О. В. Психологічні особливості спілкування залежних від соціальних мереж. *Психологія і соціологія: проблеми практичного застосування*, 2014. С. 25-29.
35. Городяненко В. Г. Соціологія. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. 544 с.
36. Москаленко М.В. Захист інформації в соціальних мережах. Актуальні задачі та досягнення у галузі кібербезпеки. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 23-25 листопада 2016 р., м. Кропивницький*. Кропивницький, 2016. С. 143-144.

37. Berger, P. L., Luckmann, T. The Social Construction of Reality. Penguin Books. URL: <https://web.archive.org/web/20191009202613id/http://perflensburg.se/Berger%20social-construction-of-reality.pdf> (дата звернення: 19.04.2024).
38. Веретенко Т. Г. Детермінанти формування безпечної діяльності молоді в Інтернет-мережі. URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua> (дата звернення: 31.05.2024).
39. Erikson E. Identity: Youth and Crisis. URL: https://www.academia.edu/37327712/Erik_H_Erikson_Identity_Youth_and_Crisis_1_1968_W_W_Norton_and_Company_1_ (дата звернення: 15.04.2024).
40. Соціологія: теорія та методологія: навч. посіб. / за ред. О. М. Осипова, М. В. Макаркина, Л. М. Опанасенко. Київ : Либідь, 2008. 244 с.
41. Федоренко С. В. Психологічні особливості побудови корекційно-тренінгової програми зі зниження комп'ютерної залежності у студентської молоді. *Практична психологія та соціальна робота*, 2013. № 1. С. 29-36.
42. Золотова Г. Д. Сутність технологічних видів адитивної поведінки дітей. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*, 2013. № 13 (272). Ч. IV. С. 126-130.
43. Бондар О. М. Гаджетоманія: чи варто переживати за молоде покоління: метод. посіб. Рівне : РУГ, 2019. 46 с.
44. Литовченко І. В. Діти в Інтернеті: як навчити безпеці у віртуальному світі: посіб. для батьків. Київ : ТОВ «Видавничий будинок «Аванпост-Прим», 2010. 48 с.
45. Доценко С. О. Виховання в епоху цифровізації. *Spiritual-intellectual upbringing and teaching of youth in the 21st century*, 2022. № 4. С. 311–314. URL: <https://doi.org/10.34142//2708-4809.siuty.2022.75> (дата звернення: 13.05.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета

Шановний респонденте!

Дякуємо Вам за те, що Ви погодилися взяти участь у цьому дослідженні. Ваші відповіді допоможуть нам краще зрозуміти, як соціальні мережі впливають на формування ідентичності молоді.

Будь ласка, відповідайте на всі питання щиро та відверто.

Ваш вік:

14-17 років

18-21 рік

22-25 років

Ваша стать:

Чоловіча

Жіноча

Які соціальні мережі Ви використовуєте? (Оберіть всі, що підходять)

Instagram

TikTok

Facebook

YouTube

Telegram

Інші (вказіть)

Скільки часу Ви щодня проводите в соціальних мережах?

Менше 1 години

1-2 години

3-4 години

5 годин і більше

Які з перелічених тверджень найкраще описують Ваше ставлення до соціальних мереж? (Оберіть всі, що підходять)

- Соціальні мережі допомагають мені краще виражати свою особистість.
- Соціальні мережі допомагають мені знаходити однодумців і спілкуватися з друзями.
- Соціальні мережі дозволяють мені бути в курсі останніх новин і подій.
- Соціальні мережі допомагають мені знаходити нову інформацію та навчатися.
- Соціальні мережі роблять мене більш впевненим у собі.
- Соціальні мережі змушують мене порівнювати себе з іншими людьми.
- Соціальні мережі забирають у мене багато часу.
- Соціальні мережі можуть бути шкідливими для психічного здоров'я.

Як Ви вважаєте, чи впливають соціальні мережі на Вашу ідентичність?

- Так, вони роблять мене більш впевненим у собі.
- Так, вони роблять мене більш тривожним.
- Так, вони змушують мене порівнювати себе з іншими людьми.
- Ні, вони не впливають на мою ідентичність.

Чи хотіли б Ви змінити щось у тому, як Ви використовуєте соціальні мережі?

- Так, я хотів би проводити в них менше часу.
- Так, я хотів би спілкуватися з людьми більш змістовно.
- Так, я хотів би менше порівнювати себе з іншими людьми.
- Ні, я не хотів би нічого змінювати.

Дякуємо Вам за Ваші відповіді!

Ваша участь у цій анкеті є дуже цінною для нас.

План глибокого інтерв'ю на тему "Вплив соціальних мереж на формування ідентичності молоді"

Вступ:

Добрий день! Мене звати Сніжана Дяченко, я студентка 4 курсу спеціальності Соціологія. Дякую, що згодні взяти участь у нашому інтерв'ю. Ваші відповіді будуть дуже важливими для моєї дипломної роботи.

Сьогодні ми поговоримо про тему впливу соціальних мереж на формування ідентичності молоді в Україні. Ваші думки та досвід дозволять глибше зрозуміти це актуальне явище.

Хочу запевнити вас, що всі відповіді будуть конфіденційними. Інформація, яку ви надаєте, буде використана анонімно і тільки у наукових цілях. Ви у будь-який момент можете відмовитися відповідати на питання, якщо воно вам некомфортне.

Основна частина:

Поширеність використання соціальних мереж:

1. Розкажіть детальніше, як ви використовуєте соціальні мережі та для яких цілей.
2. Як часто ви користуєтеся соціальними мережами і які з них видаються вам найбільш важливими?

Ставлення та вплив соціальних мереж:

3. Як ви вважаєте, які функції соціальних мереж впливають на формування вашої ідентичності найбільше?
4. Опишіть вплив, який соціальні мережі мають на ваші особисті та соціальні взаємодії з оточуючими.
5. Чи впливають соціальні мережі на ваш політичний світогляд або суспільні погляди? В який спосіб?
6. Як вважаєте, чи існує різниця між вашою онлайн-ідентичністю та реальною? Якщо так, то в чому вона полягає?

Вплив на особисті характеристики та ідентичність:

7. У який спосіб соціальні мережі впливають на ваші особистісні характеристики, такі як самооцінка, самоповага і т.д.?

8. Розкажіть про вашу взаємодію в соціальних мережах. Чи є там якась співтовариство чи група, з якою ви ідентифікуєтесь?

Виклики та вплив на поведінку:

9. Які виклики ви відчуваєте у зв'язку з використанням соціальних мереж? Як ви з ними справляєтесь?

10. Чи відчуваєте ви тиск заради створення ідеального образу в соціальних мережах? Як це впливає на вашу самоповагу?

Заклучна частина:

Дуже дякую вам за ваш час та за участь у цьому дослідженні. Ваші відповіді виявилися дуже інформативними та корисними для мого проекту.

Перед тим, як ми завершимо, мені б хотілося з'ясувати, чи немає у вас якихось питань до мене або коментарів щодо проведеного інтерв'ю? Чи є щось, що ви хотіли би додати або обговорити?

Звіт за результатами анкетування

Тема дослідження: Вплив соціальних мереж на формування ідентичності молоді в Україні.

Дата проведення: Квітень 2024 р.

Кількість респондентів: 261

1. Віковий розподіл:

14-17 років: 29.5% (77 осіб)

18-21 рік: 37.5% (98 осіб)

22-25 років: 33.0% (86 осіб)

2. Розподіл за статтю:

Чоловіча: 48.7% (127 осіб)

Жіноча: 51.3% (134 особи)

3. Використання соціальних мереж:

Instagram: 87.4% (228 осіб)

TikTok: 55.9% (146 осіб)

Facebook: 39.1% (102 особи)

YouTube: 76.2% (199 осіб)

Telegram: 67.8% (177 осіб)

Інші: 9.2% (24 особи)

4. Час, проведений в соціальних мережах:

Менше 1 години: 8.4% (22 особи)

1-2 години: 29.9% (78 осіб)

3-4 години: 38.7% (101 особа)

5 годин і більше: 23.0% (60 осіб)

5. Ставлення до соціальних мереж:

Допомагають виражати особистість: 62.5% (163 особи)

Допомагають знаходити однодумців: 78.2% (204 особи)

Утримування в курсі новин: 63.6% (166 осіб)

Допомога у навчанні та знаходженні інформації: 71.6% (187 осіб)

Роблять більш впевненими: 35.2% (92 особи)

Спонукають до порівняльної оцінки з іншими: 56.7% (148 осіб)

Забирають багато часу: 44.4% (116 осіб)

Можуть шкодити психічному здоров'ю: 38.7% (101 особа)

6. Вплив соціальних мереж на ідентичність:

Роблять більш впевненими: 26.4% (69 осіб)

Роблять більш тривожними: 18.8% (49 осіб)

Спонукають до порівняльної оцінки з іншими: 35.2% (92 особи)

Не впливають на ідентичність: 19.6% (51 особа)

7. Потенційні зміни у використанні соціальних мереж:

Хочуть проводити менше часу: 51.3% (134 особи)

Хочуть спілкуватися змістовніше: 47.9% (125 осіб)

Хочуть менше порівнювати себе з іншими: 31.4% (82 особи)

Не хочуть нічого змінювати: 27.2% (71 особа)

Звіт за результатами глибинних інтерв'ю:

Протягом двох тижнів було проведено глибинні інтерв'ю з 21 респондентом у віці від 18 до 25 років, щоб вивчити вплив соціальних мереж на їх особистісне самовираження та ідентичність. Респонденти були вибрані за критерієм активного використання соціальних мереж не менше 2 годин на день.

Використання соціальних мереж:

Більшість респондентів (19 з 21) використовує соціальні мережі для підтримання зв'язків з друзями та знаходження нових знайомих. 17 респондентів згадали про використання соцмереж для навчання і саморозвитку через доступ до освітніх платформ та цифрових бібліотек.

Перевага соціальних мереж:

Instagram та Telegram були названі найважливішими (18 з 21 респондентів). Facebook використовується рідше, значна частина молоді (14 з 21) взагалі ігнорує цю платформу для соціалізації.

Функції соціальних мереж:

У відповідях респондентів часто зустрічалися коментарі про важливість соціальних мереж в самопрезентації та брендуванні особистості (15 з 21).

Соціальні взаємодії:

Респонденти висловили думку, що соціальні мережі полегшують комунікацію (19 з 21), але також можуть деформувати реальність, внаслідок чого між людьми втрачається глибина зв'язку.

Політичний світогляд:

Більшість респондентів (16 з 21) визнали, що соцмережі впливають на їхні політичні погляди, пропонуючи доступ до різноманітних джерел інформації.

Онлайн-ідентичність та реальність:

Більшість учасників (14 з 21) вважають, що їхня онлайн-ідентичність є спрощеною версією реальної, оскільки в мережі легше контролювати враження, яке ти справляєш.

Особистісні характеристики:

Половина респондентів (11 з 21) зазначили, що вплив соцмереж на їх самооцінку і самоповагу має змішаний характер – покращується у випадку отримання підтримки, але піддається негативному тиску при відсутності визнання або при критиці. Зокрема, користувачі зазначили, що лайки і позитивний зворотній зв'язок від друзів і підписників мотивують їх, а відсутність такої взаємодії може викликати відчуття невпевненості та сумнівів

у власних здібностях. З іншого боку, надмірне занурення в соціальні медіа і порівняння себе з іншими учасниками соцмереж призводило до заниження самооцінки.

Взаємодія та ідентифікація зі спільнотами:

Понад 60% опитаних (13 з 21) зазначили, що вони є активними учасниками різних онлайн-спільнот, які відповідають їхнім інтересам або професійній сфері. Для них ці групи є платформою для обміну думками, отримання нових знань та зміцнення почуття приналежності до певних соціальних груп. Це сприяє збільшенню їхньої самоідентифікації, а також розширенню соціального кола та налагодженню нових знайомств.

Виклики використання соцмереж:

Більшість респондентів (16 з 21) висловили турботу щодо надмірного споживання контенту, що призводить до зниження продуктивності та відчуття вигорання. Такі виклики ще більше підсилюються залученістю до порівнянь із "ідеальними" життями інших користувачів соцмереж. Для протидії цьому респонденти застосовують різні стратегії, включаючи встановлення чітких меж використання соцмереж, саморегуляцію та переривчасте ведення онлайн-активності.

Тиск соціальних ідеалів:

Отримані дані показали, що 9 з 21 респондента відчували тиск щодо створення ідеального образу в соцмережах, що нерідко розходиться з їх реальним життям. Це суттєво впливає на ментальне здоров'я, викликаючи стрес та створюючи непотрібний дискомфорт. У відповідь на це декілька респондентів почали займатися рефлексією і свідомим формуванням своєї онлайн-присутності, аби вона точніше відображала реальність.

На підставі проведеного дослідження ми прийшли до таких висновків:

Соціальні мережі суттєво впливають на ідентичність молоді в Україні, зокрема через механізми зворотного зв'язку та спільнотних взаємодій.

Неоднозначність цього впливу наполягає на необхідності розвитку цифрової грамотності та критичного мислення, щоб молодь могла краще розуміти і менеджувати свою онлайн-присутність.

Результати дослідження також вказують на потребу створення освітніх програм, які навчають балансувати між реальним та віртуальним життям, зменшення негативного впливу порівняння в соцмережах та виховання позитивної самоідентифікації.